

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
t.a.v. [REDACTED]
Nassaulaan 12
2514JS Den Haag

Datum 12 februari 2025
Betreft Reactie op uitvoeringstoets wetsvoorstel Handhaving sociale
zekerheid

Geachte [REDACTED]

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft uw organisatie gevraagd een advies uit te brengen inzake het conceptwetsvoorstel Handhaving sociale zekerheid (hierna: het wetsvoorstel). Met het eindrapport Uitvoeringstoets Wet handhaving sociale zekerheid (versie 1.0) uit oktober 2023 heeft u uw advies naar mijn ministerie gestuurd. Ik dank u allereerst voor het uitgebrachte advies.

Naar aanleiding van de geuite zorgen in de internetconsultatie, de adviezen van de Raad voor de Rechtspraak (hierna: Raad) en het Adviescollege toetsing regeldruk (hierna: ATR), de uitvoeringstoetsen van UWV en de SVB en uw uitvoeringstoets heeft mijn ministerie het wetsvoorstel ingrijpend gewijzigd. Het gewijzigde wetsvoorstel en de bijbehorende Memorie van Toelichting (hierna: MvT) vindt u in de bijlagen. Met deze brief neem ik u – in aanvulling op de MvT bij het wetsvoorstel – mee in de gemaakte keuzes en de overwegingen die aan deze keuzes ten grondslag liggen in relatie tot uw advies.

Leeswijzer

Met deze brief reageer ik op de belangrijkste punten in uw uitvoeringstoets. Hierbij wordt eerst algemeen ingegaan op uw advies en dan achtereenvolgens specifiek op (I) nut en noodzaak, (II) het afwegingskader, (III) het toelichtingsgesprek, (IV) het boeteregime en (V) het maatregelenregime.

Reactie op advies

Voor, tijdens en na de uitvoeringstoets heeft mijn ministerie UWV, de SVB en uw organisatie intensief betrokken bij het wetgevingsproces. De punten uit de uitvoeringstoetsen zijn middels uitvoerig overleg gezamenlijk verwerkt, wat geresulteerd heeft in het vernieuwde wetsvoorstel. De afwegingen en beslissingen zijn derhalve in goed overleg tot stand gekomen. Ambtelijk is aangegeven dat de punten uit uw uitvoeringstoets voldoende verwerkt zijn in het aangepaste wetsvoorstel. Aangezien u gedurende het proces betrokken bent, wordt in deze brief enkel op hoofdlijnen een reactie gegeven op uw uitvoeringstoets. Graag dank ik u voor uw inzet gedurende het proces.

Daarnaast merk ik hier graag op dat in het derde kwartaal van 2024 besloten is om twee artikel 2 Financiële-verhoudingswet onderzoeken te starten die relateren aan dit wetgevingstraject. In deze onderzoeken wordt gekeken naar de kosten en baten van de beleidskeuzes van (1) de tussentijdse wijziging van het Maatregelenbesluit socialezekerheidswetten (hierna: Maatregelenbesluit) en (2) het aangepaste wetsvoorstel, het Boetebesluit socialezekerheidswetten (hierna: Boetebesluit) en het Maatregelenbesluit als totaalpakket.

Directie [REDACTED]

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Postbus 90801
2509 LV Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon [REDACTED]

Onze referentie
2023- [REDACTED]

Uw referentie
[REDACTED]

(I) Nut en noodzaak

U beschrijft dat gemeenten de afgelopen jaren, aanvullend op de huidige wetgeving, in hun lokale beleid en werkprocessen een werkwijze hebben ontwikkeld waarbij zij, als de situatie daarom vraagt, afzien van sanctionering, volstaan met een waarschuwing of de boete of maatregel matigen. Nut en noodzaak van het wetsvoorstel zijn voor u daarom onduidelijk.

In 2021 heeft de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (hierna: NSOB) onderzoek gedaan naar de effectiviteit van handhaving in de sociale zekerheid. De NSOB concludeert dat een stelselwijziging nodig is om te kunnen handhaven vanuit de nieuwe maatschappelijke visie op handhaving. Mijn ambtsvoorganger heeft daarom de keuze gemaakt het handhavingstelsel integraal te herzien. Dit wordt gedaan met het wetsvoorstel. Het belang van een integrale herziening is recent nogmaals gebleken. De Parlementaire Enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening heeft in februari 2024 namelijk geadviseerd om het handhaving- en sanctioneringsbeleid grondig te herzien, met het doel te garanderen dat altijd oog is voor de mens en de omstandigheden van het geval. In de MvT is de paragraaf nut en noodzaak mede naar aanleiding van uw opmerking uitgebreid.

(II) Het afwegingskader

U geeft aan dat het afwegingskader in het wetsvoorstel afwijkt van het afwegingskader dat de Awb kent bij het opleggen van een bestuurlijke boete. Waar de Awb uitgaat van een afweging naar ernst van een overtreding, gaat het wetsvoorstel uit van een afweging naar aard van de overtreding. Voor gemeenten is onduidelijk hoe beide wettelijke kaders samenhangen en of zij beide factoren in de afweging moeten meewegen. Het afwegingskader is vereenvoudigd en bevat nu drie factoren. Eén van deze factoren is 'aard en ernst van de overtreding'. Hiermee is verduidelijkt dat beide factoren meegewogen moeten worden. Het afwegingskader in het boeteregime is in het aangepaste wetsvoorstel gelijk aan het afwegingskader in het maatregelenregime.

(III) Het toelichtingsgesprek

In uw uitvoeringstoets geeft u aan dat de (gedeelte) samenloop van het toelichtingsgesprek met de bestaande zienswijzeprocedure van de Awb verwarrend kan zijn voor zowel ambtenaar als betrokkene, omdat beiden een ander wettelijk kader kennen. In tegenstelling tot het zienswijzegesprek kan het toelichtingsgesprek bovendien niet schriftelijk worden doorlopen, wat de mogelijkheden van de gemeente en de betrokkene beperkt.

Met het oog op de in de internetconsultatie, de adviezen van de Raad en het ATR, de uitvoeringstoetsen van UWV en de SVB en uw uitvoeringstoets geuite zorgen, heb ik besloten het toelichtingsgesprek te vervangen door een verplichting tot passend informeren. Deze verplichting ziet op gerichte preventie nadat een overtreding heeft plaatsgevonden. Het doel is de betrokkene op passende en begrijpelijke wijze te informeren hoe de verplichtingen die aan de uitkering verbonden zijn in de toekomst wel goed nageleefd kunnen worden. Eventueel kan het bestuursorgaan aanvullende ondersteuning aanbieden. Het belangrijkste voordeel van de verplichting tot passend informeren ten opzichte van het toelichtingsgesprek zit in het doel. De verplichting tot passend informeren heeft namelijk enkel een preventief doel. Hierdoor is er niet langer sprake van overlap met het verplichte zienswijzegesprek in artikel 5:50 van de Awb.

De verplichting tot passend informeren is een aanvulling op de generieke preventieve aanpak, waarbij door onder meer informatievoorziening,

Datum
12 februari 2025

Onze referentie
2023

dienstverlening en aanpassing van wet- en regelgeving getracht wordt vergissingen te voorkomen. Aan deze algemene preventieve aanpak verandert de verplichting tot passend informeren niets.

(IV) Het boeteregime

Gemeenten hebben vraagtekens bij de toevoeging van de voorwaardelijke boete aan het handhavingsinstrumentarium. In de praktijk is moeilijk vast te stellen wanneer je deze toepast. De voorwaardelijke boete levert per casus bovendien veel administratief werk op en vergt periodieke controles. U verwacht daarom dat het instrument weinig gebruikt zal worden door gemeenten. Ik heb uw bezwaren ter harte genomen. De voorwaardelijke boete heeft geen plek gevonden in het vernieuwde wetsvoorstel. De mogelijkheden om te waarschuwen en af te zien van sanctioneren bieden voldoende alternatieven voor het opleggen van een boete. Graag blijf ik na inwerkingtreding met u in gesprek of de geboden opties voldoende handhavingsmiddelen bieden. Ik benut hiervoor de invoeringstoets.

(V) Het maatregelenregime

U geeft aan dat door het parallel ontwikkelen van verschillende wetten en wetwijzigingen, zonder voldoende oog voor de onderlinge samenhang, een onuitvoerbaar wettelijk kader dreigt te ontstaan met onderlinge tegenstrijdigheden. Specifiek voor het maatregelenregime geldt dat het wetsvoorstel Participatiewet in balans gelijktijdig (of eerder) in werking moet treden om te voorkomen dat voor handhaving van geüniformeerde arbeidsverplichtingen twee verschillende kaders gelden.

De samenhang tussen de verschillende wetsvoorstellen wordt doorlopend gezien, zodat zij niet botsen, maar elkaar juist versterken in het gezamenlijke doel om de menselijke maat en werken vanuit vertrouwen centraal te stellen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de veranderopgave die door de samenloop van de verschillende wetsvoorstellen voor de uitvoering ontstaat. Er wordt stilgestaan bij de uitvoerbaarheid. Verder is naar aanleiding van uw opmerking, in nauwe samenwerking met uw organisatie, gewerkt aan een eerdere, tussentijdse aanpassing van het Maatregelenbesluit. Met deze aanpassing wordt voorkomen dat er een probleem ontstaat bij het opleggen van maatregelen door gemeenten.

Vervolg

U heeft eerder aangegeven het gewijzigde wetsvoorstel graag nogmaals voor uitvoeringstoets te ontvangen. In goed overleg is uiteindelijk de afweging gemaakt om op dit moment niet nog een uitvoeringstoets te doen op het wetsvoorstel. De impact voor de uitvoering kan pas definitief gezien worden met inachtneming van de lagere regelgeving. Daarbij komt dat de doorlooptijd een aanzienlijke vertraging in het wetgevingsproces zou betekenen. Wel vragen we u om een uitvoeringstoets op de lagere regelgeving. Op korte termijn zullen de onder het wetsvoorstel liggende besluiten, het Boetebesluit en het Maatregelenbesluit, voor uitvoeringstoets aan u toegestuurd worden.

Datum
12 februari 2025

Onze referentie
2023-

Ik ben voornemens het gewijzigde wetsvoorstel in het eerste kwartaal van 2025 voor advies naar de Raad van State te sturen.

Graag wil ik u nogmaals bedanken voor het uitgebrachte advies.

Hoogachtend,

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Namens deze,

Directeur-Generaal Sociale Zekerheid en Integratie

Datum
12 februari 2025

Onze referentie
2023